

Рассматривается осветление основных направлений исследования гражданско-правовых институтов в трудах ученых украинской юридической науки конца XIX – первой половины XX столетия

Ключевые слова: гражданско-правовые институты, цивилистика, Новороссийский университет, Казанский университет, Московский университет, Киевский университет

Mirsa S. S. Main directions of research of civil and legal institutions of scholars in Ukrainian jurisprudence late XIX - early XX century.

Considered illumination of main directions of the study of civil and legal institutions in the writings of scholars Ukrainian jurisprudence late XIX - early XX century.

Key words: civil institutions, civil law, Novorossiysk University, Kazan State University, Moscow University, the University of Kiev.

Олійник О.С.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД

УДК 330.341.1:347.77(477)

Розвиток інноваційної діяльності є однією з важливих умов економічного росту кожної країни. В Україні у зв'язку з економічною нестабільністю та науково-технічним відставанням, що уповільнює темпи розвитку промисловості, проблема активізації інноваційної діяльності стоїть особливо гостро. Державна підтримка і регулювання рівня та інтенсивності інноваційної діяльності є вирішальною умовою для досягнення стабільних темпів зростання економіки. За допомогою державного втручання в інноваційну сферу забезпечується збалансованість промислової політики та підвищення інноваційної активності держави. Важливе значення при цьому має правове регулювання відносин, які складаються в сфері інноваційної діяльності.

На 27 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД постановою від 16.11.2006 р. №27-16 був затверджений Модельний закон про інноваційну діяльність, метою якого стала гармонізація законодавства держав – учасниць СНД у галузі інноваційної діяльності, направленої на під-

вищення конкурентоспроможності національної економіки країн Співдружності за рахунок вживання результатів науково-технічної діяльності [1, 585с.].

Основними нормативно-правовими актами у сфері інноваційної діяльності сьогодні є Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (глава 34) [2], положення Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. [3], які в субсидіарному порядку регулюють чимало інноваційних відносин. Можна виділити два блоки норм Цивільного кодексу, пов'язаних з інноваційним договором: щодо прав інтелектуальної власності (книга 4) і договору на виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських і технологічних робіт (глава 62) [1, 585 с.]

Зasadничим правовим документом, що регулює інноваційну діяльність, є Закон України «про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. [4], який визначає правові, економічні й організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Важливим при цьому є формування комплексу правових, організаційно-економічних та інших заходів держави, спрямованих на створення належних умов для розвитку інноваційних процесів в економіці, стимулювання впровадження результатів інноваційної діяльності у виробництво.

Згідно ст.6 Закону України «Про інноваційну діяльність» 04.07.2002 р., державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом: - визначення й підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів; формування й реалізації державних, галузевих, регіональних та місцевих програм; створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки й стимулювання інноваційної діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проектів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури [4].

Разом з тим, досвід економічно розвинених країн переконливо свідчить, що регулювання інноваційної діяльності має здійснюватися паралельно з регулюванням промисловості та діючого виробництва. Воно потребує розробки нового інноваційного механізму, що буде постійно вдосконалюватись відповідно ринковим змінам та підтримуватись з боку держави. Для активізації інноваційної діяльності в Україні, передусім, слід задіяти широкий спектр економічних регуляторів — податкових, кредитно-фінансових тощо. Мається на увазі система податків, їхні ставки та пільги; порядок та норми амортизаційних відрахувань; система фінансування, кредитування й ціноутворення; фінансові дотації, субсидії, бюджетні позики; антимонопольні заходи; система експертизи, контролю інвестицій тощо [5,с.102].

Відповідно до ст. 328 Господарського кодексу України (ГК) держава регулює інноваційну діяльність шляхом визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики; формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проєктів; створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності; створення та сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності [2].

Законом можуть бути передбачені галузі або об'єкти інноваційної діяльності, в яких обмежується чи забороняється використання іноземних інвестицій. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності - це законодавчо та науково обґрунтовані напрями інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу країни.

Держава забезпечує реалізацію стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності через систему загальнодержавних (національних) програм, економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля. Зокрема, стратегічними пріоритетними напрямами на 2011-2021 роки є: 1) освоєння нових технологій транспортуван-

ня енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки; 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища; 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [6].

Реалізація середньострокових інноваційних пріоритетів загальнодержавного рівня здійснюється через державні прогнози та програми економічного і соціального розвитку України, на конкурсних засадах через державне замовлення; на галузевому та регіональному рівнях - через інноваційні програми та проекти, інноваційні проекти технопарків.

Середньостроковими розрахованими на найближчі 3-5 років пріоритетними напрямками інноваційної діяльності загальнодержавного рівня є: - виробництво сучасної ракетно-космічної та авіаційної техніки, суден і електровозів нового покоління; - системні засоби технологічного проектування, виробництва і логістичної підтримки процесів створення техніки нового покоління; - засоби діагностики, агрегати, прилади та комплектуючі техніки нового покоління; - диспетчерські системи, системи локалізації у різних середовищах; оптоелектронні системи подвійного призначення; - обладнання та матеріали для зварювання і здійснення споріднених процесів, довговічні зварні конструкції; - обладнання, матеріали та новітні технології для антикорозійного захисту; - обладнання та спеціальні технології металургійного виробництва; технології переробки вторинної сировини кольорових металів тощо [6].

Пріоритетні напрями інноваційного розвитку як визначального фактору прогресу суспільства були предметом парламентських слухань у Верховній Раді 17.06.2009 р. на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізації них викликів», спрямовані на формування принципового бачення інноваційного розвитку держави. За наслідками слухань прийняті відповідні рекомендації, які передбачають створення при парламенті Консультативну раду з питань формування та реалізації національної інноваційної системи, удосконалення структури державного управління у галузі науково-технічної та інноваційної діяльності, розмежування функцій центральних органів виконавчої влади, запровадження принципів одноосібної відповідальності та стабільності. В сучасний період державна підтримка інноваційної діяльності може бути реалізована шляхом надання грантів і фінансових гарантій, прямого інвестування, стимулювання участі комерційних банків в інвестуванні, податкового стимулювання суб'єктів господарювання, які пов'язані з науковими дослідженнями та науково-технічними розробками, розширенням автономії вищих навчальних закладів з наукової діяльності, сприянням укрупненню регіональних університетів та освітньо наукових центрів, забезпечення державної підтримки молоді, яка займається науковою діяльністю [7, 18-19 с.].

З метою захисту публічних інтересів відповідно до ст. 330 Господарського кодексу України [2] встановлюється обов'язковість державної експертизи інноваційних проектів з низки питань, обсяг яких залежить від джерел фінансування, ступеня суспільної ваги проекту, особи замовника.

Так, інноваційні проекти, що інвестуються за рахунок бюджетних коштів (будь-якого рівня), а також проекти, замовниками яких є органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, підлягають обов'язковій державній експертизі у повному обсязі, на відміну від інноваційних проектів, що інвестуються за рахунок інших джерел (обов'язкова державна експертиза таких проектів здійснюється лише з питань додержання екологічних, містобудівних та санітарно-гігієнічних вимог). У разі необхідно-

сті експертиза окремих інноваційних проектів, що мають важливе народногосподарське значення, може здійснюватися за рішенням Кабінету Міністрів України.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про інноваційну діяльність» [4], інноваційний проект набуває відповідного режиму (в тому числі і право на фінансову підтримку) лише за умови державної реєстрації, яка здійснюється за ініціативою суб'єкта інноваційної діяльності.

Державна реєстрація інноваційних проектів проводиться відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17.09.2003 р. № 1474 «Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів» [8]. Положення щодо державної експертизи містяться також у ст. 14 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р., яка встановлює: - випадки проведення такої експертизи - 1) технологій та/або їх складових, які закуповуються за бюджетні кошти; 2) технологій та/або їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства; - визначає мету проведення державної експертизи – визначення економічної доцільності та корисності для держави і суспільства впровадження технологій та їх складових з урахуванням можливих екологічних і соціально-економічних наслідків від їх застосування; - встановлює вимоги до проведення державної експертизи на відповідність технологій, обладнання, які передбачається передати для використання на території України, зокрема, спрямованість на виробництво нової продукції або на вдосконалення якості існуючої; забезпечення технологічності виробництва продукції, зниження його витратності, енерго- та матеріаломісткості; забезпечення використання місцевих матеріальних та людських ресурсів; відсутність в Україні таких технологій вітчизняного походження або перевищення технологічних показників існуючих технологій вітчизняного походження; відсутність у базі даних уповноваженого органу з питань реалізації

державної політики у сфері трансферу технологій інформації про аналогічну вітчизняну технологію та/або її складові та їх розробників і постачальників тощо [9].

З огляду на особливу важливість для держави, її економіки окремих інноваційних проектів їх експертиза може здійснюватися за рішенням Кабінету Міністрів України. Це стосується інноваційних проектів з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності – науково, економічно і соціально обґрунтованих та законодавчо визначених, спрямованих на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній, конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави.

В розвинених країнах сучасні організаційно-економічні механізми розробки та упровадження інновацій на державному рівні можуть бути прямої та опосередкованої дії.

До механізмів опосередкованої дії відносяться податкові, фінансово-кредитні, амортизаційні та інші впливи на процес упровадження інновацій.

До механізмів прямої дії відносяться:

- адміністративно-відомчі шляхом прямого державного дотаційного фінансування досліджень;
- здійснення державних цільових програм різного рівня шляхом виділення коштів на підставі контрактів, укладених з переможцями відповідних конкурсів та створення державою або за участю держави інноваційних структур, а саме: технополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів, інженерних центрів тощо.

Ефективність використання сучасних організаційно-економічних механізмів розробки та впровадження інновацій на загальнодержавному, корпоративному та мікрорівнях і є визначальним щодо темпів розвитку національної економіки на інноваційній основі. Ефективність розвитку інноваційної складової будь-якої держави має визначатися залежно від ефективності цілого ряду різнопланових чинників: економічних, правових, технологічних тощо. Однак до цього часу відсутня ефективна правова основа захисту прав інтелектуальної власності, функціонування венчур-

ного капіталу як ринкового інституту; процедури створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнені. Крім того, законодавчо не встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інвестиційних та інноваційних проектів. Недостатньо внормовані питання об'єктивної експертизи та конкурсних засад бюджетного фінансування наукових, науково-технічних, інноваційних програм і проектів.

Сьогодні необхідність вирішення проблем, пов'язаних з інноваційним розвитком економіки України, набуває особливого значення. Та без здійснення державою рішучих та послідовних кроків і дій у напрямку стимулювання інноваційної діяльності, ці питання залишаються невирішеними. Держава як організатор і координатор структурних зрушень має створювати умови для активізації національного науково-технічного потенціалу й інноваційної діяльності, впровадження нових технологічних укладів, подолання розриву між наукою і виробництвом, забезпечення реального трансферу технологій.

Тому в Україні необхідно найближчим часом на загальнодержавному й регіональному рівнях здійснити комплекс заходів з організаційно-економічного і правового забезпечення інноваційної діяльності, створення й ефективного стимулювання інноваційних структур, які в інших країнах демонструють позитивні результати щодо реалізації інновацій, зменшити чи взагалі ліквідувати занадто велику зарегульованість інноваційної діяльності, зменшити управлінські функції щодо окремих суб'єктів, що здійснюють таку діяльність, а залишити такі функції виключно тим організаціям, що здійснюють інноваційну діяльність за рахунок коштів державного бюджету. Особлива увага та цільова підтримка з боку держави необхідна для створення законодавчого забезпечення та надання податкових стимулів до фінансування інновацій.

1. *Господарське право. Підручник під ред. О.П. Подцерковного.* - Х.: «Одіссей», 2011. - 640 с.
2. *Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV.* [Елек-тронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
5. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.
6. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. №3715-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
7. До парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», КМУ, Світовий досвід та вітчизняна практика забезпечення розвитку інноваційної діяльності. Інформаційно-аналітичні матеріали // Економіст. - 2009. №6. - С.18-27.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2003 р. № 1474 «Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1474-2003>
9. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. №143-V. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>

Олійник О.С. Особливості регулювання інноваційної діяльності в сучасний період

У статті акцентується важливість інноваційної діяльності та зазначається, що сьогодні питання активізації інноваційної діяльності стоїть особливо гостро. Державна підтримка і регулювання рівня та інтенсивності інноваційної діяльності є вирішальною умовою для досягнення стабільних темпів зростання економіки. За допомогою відповідного правового регулювання та участі держави у цьому процесі забезпечується збалансованість промислової політики та підвищення інноваційної активності держави.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний проект, державне регулювання, державна експертиза, державна реєстрація.

Олійник О.С. Особенности регулирования инновационной деятельности в современный период

В статье акцентируется важность инновационной деятельности и указывается, что сегодня вопрос активизации инновационной деятельности стоит особенно остро. Государственная поддержка и регулирование уровня и интенсивности инновационной деятельности является решающим условием для достижения стабильных темпов роста экономики. С помощью соответствующего

правового регулювання и участия государства в этом процессе обеспечивается сбалансированность промышленной политики и повышения инновационной активности государства.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационный проект, государственное регулирование, государственная экспертиза, государственная регистрация.

Oliyuk O.S. Features of the regulation of innovation in modern times.

The article emphasizes the importance of innovation and states that today the issue of intensification of innovation activities is particularly acute. Government support and regulation of the level and intensity of innovative activity is a crucial condition for achieving sustainable economic growth. With proper regulation and government involvement in this process provided a balance of industrial policy and increasing innovation activity state.

Keywords: innovation, innovation project, government regulation, state expertise, state registration.

Сигидин М.М.

КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ

УДК 347.44

Постановка проблеми. На сьогодні в науці корпоративного права активно ведуться дискусії з приводу розуміння поняття «корпоративний договір»: одні дослідники розглядають такий договір досить широко, включаючи до його предмету значне коло питань; інші науковці обґрунтовують вузькоспеціалізоване розуміння корпоративного договору як угоди лише з приводу управління корпоративними правами. Дослідження правової природи корпоративного договору значно ускладнюється відсутністю нормативного регулювання поняття «корпоративний договір», його предмету, суб'єктного складу, змісту в чинному вітчизняному законодавстві.

Правова проблема полягає ще й у тому, що в Україні досі не склалася усталена практика регулювання відносин між учасниками юридичної особи корпоративного типу шляхом укладення корпоративних договорів, які, як свідчить світова практика, дозволяють ефективно вирішувати найбільш складні проблеми корпоративного управління. Це обумовлено тим, що укладення угод